

NEMZETI UJSÁG.

Előfizetési díj félévre postán és helyben borítékkal 6 forint, boríték nélkül házhoz küldve 5 forint e. pénzben.

Előfizetési minden es. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél, Zöldkert utca 488 szám alatt földszint, a hivatalban.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egy egy iv.

Alapítá KULTSÁR ISTVÁN táblabíró, kiadja Özvegye.

Tisztán írott címeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek címzendők.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Halálozás. Politikai nyílt levelek. II. Tudomány és irodalom. (A hivatalos magyar nyelv ügyében. Görög-római mythologiai zsebszótár. Megyeren iszer). Törvényhatósági tudósítások. Biharból (közgy. követszám, felsőbb int., a megye és főispáni helyettese). Budapesti ujdonságok.

Külföld. Franciaország. N. Britannia. Bajorország.

Társulatok és intézetek.

Élet, művészet s társalgási fűszerek.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Gróf Waldstein József es. kir. kamarás, m. kir. helytartósági tanácsos, ő es. kir. fenségének Magyarország nádorának kamarása, Kremsz am Stein városában — hova kigyógytatása végett utazott, — élte legjobb idejében kimult.

Pest, jan. 9.

Politikai nyílt levelek egy ellenzéki barátomhoz.

II. Levél.

Kedves barátom!

December 26-ról hoztam intézett becses leveledre, mellynek tartalmát tegnapi levelemben adtam, és minek foglalatja oda volt irányozva, miszerint Kossuth Lajos urhoz intézni kívánt politikai leveleim tárgyában, nézeteidet velem tudassad: e barátságos leveledre mondom, én neked a tiszta szándok igényei, és a nemesb önérték szabályai szerint igazoló válaszsza tartozom; egybevető nézeteidnek azon része felett pedig, melyre nézve egy értelemmel nem lehetek, felvilágosító s vitató felelettel vagyok kötelek. Hogy vitatásim hangulata olyan lehet, mint a millyen iránt azonkívül is nagy előszeretettel bírok, és a millyent a te barátságos és tisztelet adó iratod méltán kíván; annak mindkettőnk érdekében egyiránt örvendek: mert méltányos belátnom, hogy a mennyire válaszd vélemény s ténylet bírá; ha nem kímél is, csak nézetidből foly.

Te a politikai hitet szószerint veszed, és a Religio magasságitól a vitaközös alá tartozható statuspolitikai meggyőződések, terére szállítod át; midőn a könyvek könyvéből idézed: „hogy legyen kinekinek az ő hite szerint.“ Itt én neked egy kis felvilágosítással tartozom; és azt mondom: „hogy éna te, csak im felhívott teteledet, a most uralkodó politikai dogmatismus elvének elismerem ugyan, de nem fogadhatom el, az okos meggyőződések elvének; sőt egyenesen olyannak nézem, mi mellett a felvilágosító, okoskodó s vitaközös élet tökéletesen elmerült. — Légy szíves megemlékezni; hogy én Kossuth Lajosnál a politikai elvek változását a kor, a nyert helyzetek állandóvá tétele, és az ő szellemi alkalmasságából kifejlendők, nem „hittem“ hanem következtetve teteleztem. Én a hitet oly értelemben mint azt te veszed, politika és elmélet országában nem ismerem. Nem ismerem jelesül, a politikai apostasianak azon nemét sem, melly oly méltatlanul háritatik azokra, kik higgadtabb korokban más meggyőződésekhez jutottak. Én az illy eseteket egyenesen az élet és társulat fenállhatóságát feltételező elvígázításokhoz, nem pedig az oktan elvmásításokhoz számítom; és politikai leveleimnek egyikében ezen nézeteimet bővebben fogom felvilágosítani.

Azt mondod te egy oldalról, miszerint politikai elveitek csak akkor változhatnak meg, ha az agg kor itélő tehetségeket megfogyasztandja; más részről azonban, mégis, elbizakodottan hiunak állítod: ki a jót s az igazat — bár honnan jöjjön is — befogadni nem képes. Boocsánat: de ezen két állítás titeket egy igen keserű dilemmába ejtett; mert ez tulajdonkép csak annyit mond, hogy jelen elveitek csalhatlanok; „és mégis a jót s igazat, s tehát az okos elveket — bár honnan jöjjenek is — befogadni készek vagytok.“ Világos: hogy így, vagy egy vagy más állítások üres hang. E két rosz közül tehát az egy már a tietek.

Mivel te a politikai meggyőződések másítását rendszeren az itélő tehetségnek korrall járó fogyatkozásában keresed; nem látok már semmi szabálytalanságot s következetlenséget abban; hogy az egykori P. Hirlapban nyilvánított tan szerint, nálatok a kor kegyeletet nem

igényelhet; — ott sem látok következetlenséget, hogy a te képeid, mikben az agg kort nézed, oly búsak s komorak; nem látok tehát következetlenséget még ott sem, hogy te hamarabb ohajtsz meghalni, mint az agg kort elérni. Én szabályelleniséget csak ott látok, ha a te jelen nézeted általánossá válhatnék, és így a közönségnek nem lenne oka a hon érdekében öszintén ohajtani; hogy — csak példaul — K. Lajos elveit s tanácsát hallja, midőn az megöszült.

Minél kimerithetlenebbnek tartom az emberszemlémi kimivelhetést s képesítéseinek lehetőemelkedését; minél mérhetlenebbek előttem a gondolat s okosság lehető magasulásai; minél rejtettebbek még eddig is a szellemi természetnek csodálatos mélyjei; annál több joggal állithatom én azt, hogy K. L. ur szép tehetségeinek fénypontját még eddigelé korán sem hágtam meg. Higyjed azt nekem, ki a mondottturnál körülbelül másfél évtizeddel tovább élek, hogy szinte annyi idő mulva, Kossuth Lajos igen sokat fog kiskoru állapotban irótnak s miveltnek tekinteni, mit ez előtt 4 évvel irt s mivel. A kitünő elmetehetségű áldatott ember nem egyszerű polgár, hanem hatóság, mondá Helvetius: de lépesőzet a hatóságok közt is van. — Én is őrítém a tapasztalatlanság esordultig telt poharát, még is naponta látom azt. Elvonatom: hogy a magas kor, igen megfogható menet után, gyengékedés által erősül bölcsességre, minél közelébb helyezik éveit, örök honához. Ezt tán azért, mert mind két világot látja; midőn bucsu félben a régítől, ép az újnak küszöbén áll.

Te kétkezel, valljon jól számoltam — é midőn a napi eseményeknek, s a jelen szükségének, és a jövő előkészítésének organumában azokkal kívánok foglalkozni, miket egy hasonló ephemer organon röpkelapjaiban, egy ephemer egyéniség évek előtt irogatott? és én erre csak kevés szóval felelek. Igen is a hirlapoknak egyiránt, mint általában a politikának, kitünő hivatása a jövőnek előkészítése. De megjegyzem, hogy ebben a napi eszmék és a jelen szükségeben van mindig foglalva, és ha e kettő a jövő előkészítésébe be nem nyul: már elmerült. E szerint a nap s jelenlegi foglalkozás, a jövő számítása nélkül, már csak esetleges szédülés, és tárgyalt nélküli. — És én számolék és ismét számolék; és azt találok, miszerint ép a jövőnek előkészítése hivatott fel arra, hogy a politikai nagy kérdéseket azon oldalról is tárgyaljam s felmutogassam, mellyről azokat K. L. ur már tárgyalta, azaz: hogy honfűrsaim, közgyi állásuknak mindkét oldalát tudják s ismerjék. Egyébiránt egy hirlapi szám, egy irányozik, igenis, ephemer: de negyedfél évi következetes hirlapi működés már nem ephemer; és a te leveled végén kimondott azon meggyőződésed; hogy t. i. K. L. ur journalistikai fáradalminak a közre sikere volt: csak ezen állításom feltételelten elfogadásából nyerhet tárgyat s értelmet. Ép K. L. ur jeles személyében volt ennek előtte egy journalista: kinek működése most megyen át az életbe.

A lehetőség, hogy én tán rég papirostra tehettem már Kossuth ur egy vagy más hirlapi értekezéseire ellenézetemet, csak merő possibilitás: feleletet tehát nem igényel. De ha ez így volna is, a dolgok állásán épen semmit sem változtatna; s tehát én ezen figyelmeztetést egészen mellőzöm, mint mellőzte azt egykor gr. Széchenyi István, midőn bizonyos részről a garasos cikkek nézve hasonló lehetőség állított fel. Egyébiránt; én sem tartanám háladatos munkának a hajdani Hirlap — mint mondád — „eldobott cikkeit“ kereszttől forgatni; valamint hogy azokat biz én kereszttől sem forgattam; de a gondviselés oly hüemlékező tehetséggel áldott meg, hogy azt, mi bennük van, csak nem tökéletesen tudom. Arról, hogy az, mit im mondtam, egyenes és kevertlen igazság; meg fogsz győződni, midőn leveleim tartalmából látni fogod, hogy én koránsem ezáfolgatom Kossuth ur egyes cikkeit, hanem elveit egy általánosságban foglalandom.

Ezen elvek taglalása csak akkor lenne háladatlan munka-fecsérléssel megvívott „óság“, ha azokat előttém már valaki oly kiterjedésben, mint én azt ten-

ni fogom, tárgyalta — és ha valaki ellenükbe a más oldalról álló rendszert is egy uttal előadta s felvilágosította volna; ez azonban tudommal még nem történt. S im azért én ellenben azt gondolom: hogy az mit teszek, journalistától jó számítás; jó számítás főleg akkor, ha az újságíró, ki ezt teszi, nem jelenne, hanem szilárdul csak jövője hasznait tartotta szem előtt: a meggyőződést t. i. hogy szándoka, akarata s igyekezete, az állhatatosság s önmegtartóztatás kietlen s gyönyörtelen utain, végre; eredményhez vezetend.

Én Kossuth ur részére örömmel nyitva fogom tartani hirlapom hasábjait. Én az ő nyilatkozatit, folyamuk s öszvefűgésükben csillagokkal soha meg nem fogom szagatni, hanem feleletemet mindenkor csak egyszerűen utána küldendem: figyelmeztetésed már tehát, hogy a P. Hirlap hajdani szerkesztőjének organuma ninesen, nyomatékkaal birni ennektul megszűnt. Fogsz — te vagy Kossuth ur leveleimre felelni, vagy bármely uton velem vitaközösokba ereszkedni, azt én már először is nem tudhatom; de akár fogtok akár nem: nem azért fogtok vagy nem fogtok, mert azt saját érdeketek vagy kényelmetek kívánja, vagy nem kívánja; hanem szigoruan azért: mert egyet vagy más tennetek, politikai pártérdeketek kívánandja. A nemes önérték és élni tudás mind kettőtökben több, sem hogy valaha valamiben kíméletlenek tudnátok lenni; miután illyen mint már mondam én sem leendek soha. — Illy körülmények s ajánlatok után már oly egyenes lelkű, oly mély s őszinte benmeggyőződésel, — mint a hogy az ur előtt, mind kettőnknek gondolatvillanatai tisztán s tárva állnak — mondom s vallom; hogy veletek a vitaközös magamra nézve ugyan megbeesültetésnek, a közre nézve pedig valóságos nyereségnek tartanám. Ezt nem azért, mintha nagyot s tökéleteset vélnek adhatni; — nem; én parányi vagyok, s parányiságom mellett is hui lenni nem tudok. De égő szívvél s lángoló pietással ölelem a haza szent ügyét s göresös erőre magasuland bennem a tisztaszándok, akarat, a megtörhetlen legszigorubb élet-öntagadás; — illy tényezők által pedig sokszor középszerűségeknek is sikerült már a nagyobbszerü vállalat.

Szerencse-kívánásodat ujdun választott pályámhoz őszintén köszönöm; mert az, csak a sikernél állhat. Oh mi bizonytalan pedig, hogy tuskés utaimra viányokat hintend a sors! „De a siker áldása az istennél van“ isten pedig a tiszta meggyőződésből eredő s tehát jó ügynél: mellyet nem választanom határozatlan öntetszéseműl függött.

Szerencsét igenis a hazának! a szeretett, az áldott, a dicsőülésig imádott hazának. Voltak ugyan ennek multjában komor s kietlen episodjai, mint voltak illyenek a világ minden nemzeteinek; de aljasok soha. És im mondhatom: én ép most látom hasadni felette a derengő hajnal bitorát, mint előfutóját egy magasztos napnak, melly reá életet s világot árszand — ha eszélyel számol; az internationalis életet tiszteli; szükségtelesen antipathiakat nem költ; és nyílt magyar egyenes lelkűséggel, és loyális bizalommal lép fel, Európának legbölcsőbb statusféria irányában. Aidjon isten tégedet: én egyébiránt szives tisztelettel vagyok őszinte barátod

L. S.

TUDOMÁNY S IRODALOM.

A hivatalos magyar nyelvügyében.

Az új évvel törvényesen elfoglalta nyelvünk a helyet, melly őt rég illeté mind azon hivatalokban és hatóságoknál, hol azt lefolyt országgyűlésünk buzgáima uralkodásra vitta. Nem mondhatjuk, hogy a pártoló kegy, mellyben bennünket felséges fejedelmünk általában részesíte, épen semmi kívánni valót nem hagyott hátra; legyen azonban elég, jelenleg csak ezen ügyre nézve azon ohajtásunkat kifejezni, bár sehoh se kelljen akaratos daczra vagy vétkes hanyagságra akadnunk, miknél fogva illető egyes hivatalok vagy egyének a királyi szóval szentesített törvényta lehetőlegtagabb értelemben teljesíteni vonakodnának... Van azonban egy körülmény, mellyre ez alkalommal minden illetőket figyelmeztetni köteleesség; — tudjuk ugyanis, hogy

vétkebb hanyagsággal soha tán nyelv egy honban sem kezeltetett, mint minővel honi nyelvünk iránt mind azon hivatalokban viseltetének, hol az eddig is illető helyén uralkodott; vagy szükséges-é, ez állításunk bizonyítására, olvasóinkat a szabály-gyilkoló előadásokra figyelmeztetni, miket kivétel nélkül majd minden jegyzőkönyvben olvasni, és minden nyilvános teremben hallani szomorú alkalmunk van? Valóban ismételhetjük, hogy vétkebb hanyagabb nép nyelve körül nincs a magyarnál. S mi vagyunk-tán még is, kik legtöbbször elmondánk szerencsétlen szomszédainkról kaczagva a gúnyverset:

Non curo quantitates, dummodo carmen eat!

holott nagyobb mértékben a nyelv körüli eljárásra nézve gúnyt nálunknál senki sem érdemel, mert mi nem csak a szótag-mérték iránt valánk mindenkor a legliberalisabban gondolkozók, de szintolly kevés gondot fordítánk helyes írásra, helyes kimondásra, ejtegetés, hajtogatás és az összes nyelvtan valamennyi szabályaira. „Ha nem hajlik, török,” gondolá számos jegyző s szónok magában, és irgalom nélkül tördesé nyakát minden nyelvszabálynak. E dolgon most van alkalom segíteni; most kötelesség tisztán hozni be a nyelvet a hivatalokba, mellyek számára ujonan megnyitottak, s megtisztítani szennytől és moesoktól azokban, hol eddig is uralkodó volt; a világért sem kívánjuk vagy várjuk, hogy hivatalos iratok fényes és eszicomázott nyelven szerkesztessenek; de azt legalább méltán ohajthatjuk, hogy kezelése körül a helyesírás szabályai megtartassanak, méltán ohajthatjuk, hogy e hon fiait, főleg kiknek a hivatalok fényt vagy védelmet nyújtanak, legyenek annyi kegyelettel a magyar nyelv iránt is, mennyivel eddig voltak, és vannak most is, az idegen német vagy a mumia-latin iránt; mindenki pirult, ha egy latin szó helytelen leírásán kaphatott volna, ha *ae* helyett *oe*-t vagy *e*-t talála írni, ha „numero plurali, dativo: *abus* helyett *is*-t talála mondani; de az, ha saját anyanyelvén ily szavakat *mej*, *tely*, *ketses*, *iródi* megészíölődik, *opponálódik*, s ki tudná előszámolni legióját ezen hivatalos és nem hivatalos szavaknak és kitételeknek, nem csak kimondott, de le is irt, ez — mondjuk — senkinek legkisebbé sem okozott pirulást. Ismételjük, most van alkalom, most van a szükség jelen, nyelvünket a számára ujonan megnyitott hivataloknál nem mint ránczokkal lepelt rüt agg nőt, hanem mint keesztjes szűz menyasszonyt házásitani össze, mert ha egyszer, mivel a dolog először könyvedén és hanyagul vétetett, ezen szabálytalanság nyelvünk kezelése körül megessontosul, aligha valaha lehetend azt a ráragadt hivatalos portul és rozsdától megtisztogatni... Tudunk szerint Franciaországban minden közhivatalnál a francia academia nyelvszabályai vannak elfogadva, melly szerint helyesen írni tudni mindennek, ki hivatalhoz jutni akar, legelső kötelessége; úgy hiszszük, más országokban szinte meg fog kívántatni, hogy a melly nyelven valamely hivatal az ügyeket kezeli, azon nyelvet egyszersmind értse is szabályszerűleg; — miért ne lehetne tehát, ezen felhozott példa szerint, nálunk is minden hivataloknál elfogadni s meghonosítani a magyar tudós társaság helyesírás szabályait? Ebben gát csak hanyagság lehetne, mellyről közügyek körül fáradozó férfiakat és testületeket nem akarnánk továbbra is vádolni. — Sikeresen munkálkodhatnak e részben egyesek is, kiknek buzgalmatól nyelvünk ügyében annál többet várhatunk, mert hiszem végtére is bizony nincs okuk a helyesírás szabályok megtanulásától, mint valami nagy terhű fáradságtól, visszaborzadni: a magyar tudós társaság csak egy pár ivonyi helyesírás munkájának figyelmes átolvasása, mi mind össze is néhány órába kerül, s egy kis feszültebb figyelem és gondosság az első napokban, mellyek a „rosznyelvűség”ből a jónyelvűség-be átalakulási korszakot tesznek, — s e kevés, igen kevés fáradság után kész a szabályos nyelven írni s szólni tudó szónok és jegyző! Ki vonakodnék megtenni e kevés fáradságot, ha a teljesített kötelesség öntudatát bírhatja jutalmul?

Görög-római mythologiai zsebszótár. Készítette Császár Ferencz. Pesten, nyomtatott Trattner-Károlynál. 1844. 12edrét 526 lap. Ara 1 frt 12 kr p. p.

A görög műveltségnek messze századokig tartott és tart kihatása, miután maga e nemzet a eseklyvés szinpadáról rég lelépett is; uralkodott ez az utóvilágon magasra fejlett művészete, valamint a tudományok által, mellyeket ha sok részben azon fényes fokra, hol most állanak, nem emelt is, de ő veté meg első és sikeres alapjaikat, mellyeken további tökélyesbítésök folytattott; uralkodtak — e nemzet és e nép —

messze századokon szokásaik és nyelvök által; ... és így uralkodnak még most is a költészetben gyönyörű mythoszaik által, mellyekhez képzelmi gazdagságra valamint értelem-mélységre egy nemzet vallásbeli meséi sem közelíthetnek, minél fogva a mesék nem csak saját nemzetök költőinél játszottak nagy szerepet, hanem az utóvilág minden magasabb költőinél is oly tekintélyt vittak ki maguknak, hogy — sűrűbben vagy ritkábban — de a legtöbbször előfordulnak helyek, mellyek megértése a nélkül, hogy e mythologiában jártasak legyünk, vagy legalább e jártasság hiányát e nemű jó kézi könyv által ne pótoljuk, megértenünk lehetetlen. Különösen mi bennünket magyarokat illet, ámbár legujabb kori költőink — és igen helyesen — e bálványok rablánczaiból szabadulni iparkodtak, mindazáltal birunk mi is nagy becsű írókat, kiknek megértése ily kézi könyv segedelme nélkül lehetetlen. — És ebben fekszik a jelen munkának egyik érdeme, ez teszi azt minden olvasónak elkerülhetlenül szükséges kézi könyvévé.

Mi magyarok nem csak szegények, de valóságos koldusok vagyunk ő hitregékben; úgy látszik, soha sem dicsérekthetünk ilyenekkel, vagy ha igen, azok a keresztény vallás bevételeivel egészen feledésbe sülyedtek. Jól esik ez okbul, legalább idegen tűzhely körül megfűtőznünk, és körül tekintenünk, mint érzetek és gondolkoztak e részben más nemzetek. És ezen tekintetben a görög és római mythologia mint önálló, olvasmány is nem csak egyike a legmulatságosabbaknak hanem a legtanulságosabbaknak és esztimvelőbbeknek is. S ez teszi a jelen kézikönyv másik érdemét. Mind a két tekintetben pedig oly hiányt pótol ki e munka, mellynek nem léte mind olvasó mind tanuló közönségünk részéről már rég sajnosan éreztetett.

A dús tartalmú könyvet rövid de kimerítő bevezetés előzi meg, — mellyben a mythologia származása észszerűleg fejtegettetik. — Ezt követi szótári rendben összesorolása mind azon neveknek és szavaknak, mellyek a mythologiában előfordulnak és benne szerepet játszanak, s mellyek — a dolog kívánata szerint — hosszabb vagy rövidebb fejtegetés és magyarázat által kísértetnek, hol szükséges, lapokra is kiterjedve. A fáradozó szerző, ki irodalmunknak oly sok ágában lép föl munkás dolgozóul, a jelen könyv becsét emelte azzal, hogy benne a görög és római mythoszonok kívül, helyt adott egyszersmind más nemzetek hitregéinek is. — A szöveg bővebb megértésére számos kömetzetek ékesítik azt, mellyek a főbb és nevezetesebb istenségeket attributumaikkal együtt állítják szem elő, hogy az olvasó ne csak olvasván, de szemmel is látván őket, és megtanulván a módot, melly szerint azok képekben és faragványokban ábrázoltatni szoktak, e bálvány-képeket bármikor megismerje.

A könyv kiállítására, finom velinen és szép öntetű csinos betűkkel, teljes díszetettel érdemel, valamint az igen díszes és egy egész istenkoszorút föltüntetű czimkép is. Az egésznek ára, e nagy terjedelemben és ékes kiállítás mellett is, oly olcsó, hogy alig ismerünk könyvet az egész magyar irodalomban, mellynek ár-hirdetése mellé az annyira dívatossá lett „sak” nagyobb joggal volna alkalmazható.

Mege-rendszer hajdan és most. Második kötet. Mege-hivatalok. Előadva ifjabb Palugyay Imrétől. (Pest 1844. Srét.)

Mielőtt jelen könyv tartalma s beese iránt saját véleményünket nyilvánítanók, előre bocsátjuk azon nézetünket, miszerint könyvek érdekét taglalo helyes vélemény képzésére legcélszerűbbnek véljük, ha a szerzőnek munkája szövegében rejltő saját eszméit, elveit, vagy javaslatát, s az általa egybegyűjtött adatokat különözve tekintjük, figyelem irányul azon szempontot tartván, hogy az első tulajdonkép elme, az utóbbiak pedig a gyűjtögetű fáradozó szüleményi levén chezképet azok, mint fogalmak, az okozati vagy eredményi alapokat fürkésző vagy hasonlító észlelés útján; ezek pedig mint adatok tényleges kútfók szerint, honnan merítvük, taglalandók. Részünkről ezen munka áttekintésében ezen nézponokat követvén úgy találtuk, hogy a szerző a megyei helyhatóságok működési viszonyaira nézve javaslati eszméket s elvont nézeteket a bevezetés ezikkéhez, mellyekben t. i. a megyei hivatal-élet fontosságáról, a neméletfogytáglani hivatalkodás jó s árnyékkoldaláról, a megyei tisztviselők által kezelt büntető hatalomról, tisztviselői felelőség s hivatal-eljárás jegyzőkönyvről, hason czimek alatt értekezik (1—10. lap) s a tisztújításokról szóló szakaszhoz (59—77. lap) kapcsolja; a megyei hivatalok lépcsőzete szerint felosztott többi szakaszokba pedig

a rendszeres megyei hivatalok lényeges ismertetését, s azokra nézve fenálló részletes szabályok adatait foglalja. Mi illeti a szerző által felhozott elvek, nézetek és javaslatok fontosságát és célszerűségét, mindazokhoz járulni magunk is annál hajlandóbbak vagyunk, mint-hogy azokat a szerző, mikép a pontonkinti felidézések alatt megjegyzi, oly egyének által nyilvánított véleményi alapokra építé, kik szüntelen a megyei élet körében forogván, s annak jó és árnyékkoldalait való-dilag ismervén, javítási eszméik helyességéről az értelem és tapasztalat egykint kezkesedik. Nem mellözhetjük el mindazáltal itt azon megjegyzést tenni, mikép igen célszerűnek tartottuk volna, ha a szerző azon helyen, hol a hivatalvágy, s hivatalos visszaélések vészes eredményét rajzolja, s hol mindezek bővebb fejtegetésül az improbus officiorum ambitus fekezését tárgyazó legfelsőbb rendeletet is előterjeszti — javítási tervek alapjául szolgáló irányzati elvek alakítása végett az ambitus és repetundarum crimen természetét, lényegét, és büntetési módját e tárgybeli classikus romai törvények szemlémben megismertette volna, annál fogva, minthogy a jog- és országtan körében legtekintélyesb tudósok egyező véleményök szerint a romai állodalom ezen nemű intézkedéseiben legheylesben vala megoldva azon igen nehéz jog és kormánytani föladat, hogyan lehet és kell egyrészt a népválasztás szabadságát teljesen biztosítani? másrészt pedig a hivatalvadász fondor pártoskodását legsúlyosban fenytitni? Egyébiránt a szerző eszméinek, mellyek ezen dolgozatában a munka czéljához képest különben is csak mellékes helyt foglalnak, ezen rövid érintése után áttérünk az adatok mezejére, s ugyanazokat ezélszerűbb áttekintés okaért ismét két ágra felosztandóknak véljük, ugy mint történeti s előkori adatokra; elsőik alatt azokat értvén, mellyekre eredeti kútfóit az időkör változatos folyama behomályosítván, reájuk néminemű világot csak a régiségi tudományok szövegének derithet; előkori adatoknak pedig azokat tekintvén, mellyek a jelenkori törvények s törvényes rendeletek táblájára írják, annál fogva bizonyosságuk kétség kívüli. A szerző történeti adatai között, mellyeket saját idézgetései szerint Kéza Simon chronicájából, továbbá Katona, Cornides, Koller, Fejér, Kovachich, Botka sat. az előkört oklevelek nyomán ismertetű munkájából merített, vannak merész állítások is, p. o. hogy Spanyolország latin nevezetét „Ispán” hunnus szótól kapta; miután mindazáltal a szerző jelen könyvében az ily történeti adatok, munkája főirányul kitűzött korszaki eredmények alapjául nem vétetnek, sem pedig a historia érdekében rendszeresen nem tárgyaltatnak, azok részletes taglalatába ereszkedni helyen s ezelen kívülnek véljük: mihez képest befejezésül azon adatokról szólandunk, mellyek összeállítását által a szerző a megyei hivatalok részletes ismertetését előtűntetű, mire nézve tudván azt, hogy a szerző hivatalos állásánál fogva azokat a legbiztosabb eredeti kútfókból merithetű, legkisebb kétségünk sincs azok helyességéről; minél fogva ugyanezen könyv nézetünk szerint azokra nézve, kik a megyei hivatalok minéműségét ismerni ezélszerűleg kívánják, azonban az ismertetű kútfókhöz jutni alkalmuk nincs, legtöbb érdeklél bir. L.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSÍTÁSOK.

Biharból. N.V. árad, dec. 24. 1844. Folyó hó 14. volt követszámmal gyűlésünk a „Sas” vendéglő szállójában, melly alig lón képes befogadni a mindkét nembeli roppant számú hallgatóságot. Az ellenzék ünnepeit apostola Beöthy Ödön, az ülés megnyitja után, követűtarsa nevében is, körülbelül négy órai beszédben számmal képviselői eljárásokról, kiemelve azon terhes kötelességeket, mellyek egy követ állását övedzik, és bíralgatra egyrészt a mulasztottakat, kijelelé más részről a teendőket. Az egésznek jellemzeteül tán nem lesz érdektelen némely adat: A királyi városok polgárai, a kereskedű és műiparos osztály kizárva nemcsak saját ügyei kormányzásából, hanem fontos érdekeinek a törvényhozó testületbeni képviselőségétől is, — a büntető igazság martalékul adva az önkénynek, — a népnevelés csak eszméből ismertetve, s hiányaival a gyakorlat legkisebb kísérletének, hanyatlásban a haza; mert a nép, melly teszi, melly virágoztatja az országokat, minden teher egyedüli viselésére kárhoztatva, s a helyett, hogy roskadozó vállain könnyítetnek a suly, és töröltetnek homlokáról a veríték, rövidlato szűz vállasok akaratánál fogva, kiknél bunkó az októ, leverve a házi adó; a közteherviselés pedig fillérekés által megbuktatva, — az ösiség által bilinesben hagyva ipar és szorgalom, hitelintézet hiánya miatt parlagon a nemzeti gazdálkodás kincsanyái, magas kamatláb s átokkisért uzsora terméketlen erkölcsrontó idő-

szaka nehezdedvén a nemzetre, — közlekedési eszközök nem léte miatt lehetetlenítve csaknem minden belkereskedési forgalom, a nemzet intézkedése alól elvont vám szabály miatt pedig évenként súlyos mértékben, melyben a nemzet szellemi és anyagi jóléte méretik, s évenként hatalmasabb lépésekkel közelítve az örvény, mellynek szélein szegénység, annál fogva szolgaság, belesodortatván pedig, enyészlet lesz elkerülhetlen sorsa a nemzetnek. A hazai intézetek és társulatok tetteges pártolástól elutasítottak, — elhalasztva a megyei rendszerbe beesőztolt ördöklő mételevél orvoslása, — egy néposztály, melly századok óta üldözöttik valása miatt, hasztalan eseng nyomorúsága enyhítéséért, — a törvény, melly az országtól elszakadt testvér részek visszakapcsolatását rendeli, végrehajtva nincs; ez pedig történik ott, hol megszokott törvényhozáson alapuló alkotmány mellett kell és szabad csak kormányozni sat. sat. — Másnap szintén Sas vendéglőben védegyezeti gyűlés tartaték; a terem ismét tömve volt. — 16án a megye terében folytataték a közgyűlés. Jegyzőkönyv hitelesítése után magyar cancellariái és határozati intézvények olvastattak. Eleven emlékében él még a közönségnek az a megye és főispáni helyettese közti viszály; ez a kérdéses intézvények egyike által ujjal fölmelegítették. A főispáni helyettesur által felküldött jegyzőkönyvből ugyanis tudtára esvén a nmélt. helytartótanácsnak, miszerint a megye egyik követének (Komáromi György) lekötéséről a főispáni helyettes nem értesített, sőt új választás is határozatván a RR. által, Dobozy Mihály hivatalától fölfüggesztett főügyvéd követté választatott; továbbá, hogy főispáni helyettes ur főkörm. jogainak gyakorlatában gátoltatik: a megye a határozatának okai tehát, valamint a Harangi család nemesedési ügyét illető okiratok is fölterjesztetn rendeltetnek. Ez utóbbinak elég tételni határozatván, az elsőre végzésileg oda nyilatkozott a megye: hogy, miután főispáni helyettes ur ez előtt harmadfél évvel olly kijelentéssel hagyta el főkörm. székét, miszerint azt csak úgy foglalandja el ismét, ha a törvények végrehajtásával fölruházott hatalom helyzetetendi őt vissza, és miután ez idő óta a megye és főispáni helyettese közt semmi hivatal-kapocs nem létezik, ennél fogva nem is értesítheti a kérdéses ügyben. — Végezetül a jövő országgyűlésre utasítások dolgozására választmány nevezetett.

Budapesti újdonságok. Alig mondá el magaslató beszédét az úgynevezett erélyes fővárosi rendőrség felett egy helybeli német lap, — ugyanaz, mellynek szállásán kevés éjekkel előbb az ablakokat utcai garázdálkodók beverék, a nélkül hogy az „erélyes” rendőrségnek a tetteseket nem utóérni, de csak kitudni is sikerült volna, ugyanazon lap, mellynek egyik szerkesztőségi tagja ugyanezen rendőrség engedelmével a verésnek már más nemet is tapasztalta, kit e szerint ezen magasztalásokra csak hála kötelezett, mellyet méltányosnak szintazon joggal nevezhetni, mint szemesnek az éji s nappali örököt fővárosunkban, — midőn több erőszakos rablás, fosztogatás sőt gyilkoláson kívül, mellyet ugyanegy időben olvashatunk a hírlapokban, egy betörésről is tudósítottunk, melly a kigyó-utczában egy aranyművesnél történt, s mellyre nézve különösen megjegyzendő, hogy a kigyó-utczának legszűkebb vége sincs egypár száz lépésnyire tovább a városháztól, és ezen betörés mégis a falon keresztül bontott ürege történt! — Egy másik magában ugyan esekély, de körülményei által figyelmet érdemlő tolvajlásról is értesültünk. Egy itteni izraelitától, ki egy nyilvános tanodának tulajdonos tanítója, Szylveszter éjelen egy tábori ágy lopatott el. Kevés nap múlva neje egy zsidó raktárban megismeré az ellopott butort, mellyet a férj is csalhatlan jelekből azonnal magának ismert; minthogy azonban az újabb birtokos a visszakívánt jószág kiadását egyenesen megtagadta, a dolog a városházra került; de itt a zsidó (legyen bár tolvaj vagy orgazda) egész seregével a hasonló orgazda társainak mint tanuknak jelent meg, kik bizonyosságot tőnek mellette, hogy az ágyat már évek óta mint sajátját bírja. E lényes tanutételre a vádolt szabadon bocsátaték: s kiváncsiak vagyunk, vajjon, illyenmü kegyes bánásmód által bátorítatva, mikor kezdendi e czinkos pajtás nagyban üzni merényeit, miután tapasztalák, hogy egymás számára adott tanutételek teljes hitelességgel bír, s képessé teszi őket, idegen jószágot sajátukul bizonyítani be. Azonban hagyjuk e kellemetlen dolgokat, mellyek mint hatósági látyság — és emberi aljasság szomorító példái egyiránt keserítik az erélyesebb, s tökélyesebbt sovár vágyakat, s tekintsük fővárosunknak világosb oldalát. — A

pesti dolgozóház alapításának folyó hó 16kán két éve lesz, s e napon fog első isteni szolgálat tartatni az épület egyik szögében alakított kápolnában; nem lehet tagadnunk, miszerint városunk sok árnyoldalai közt — a jótékony ezélokrai adakozások — tűndöklő ellentétül állanak, s alig halljuk valamely üdvös intézet kezeltét, azonnal készen állnak az adakozó kezek; im alig létesítették az érdeklőt dolgozóházi kápolna, s máris örömmel említhetjük, miszerint az t. cz. Simonyné asszonyság egy ezüst lámpával, t. Patisz Károly ur egy aranyozott ezüst kehellyel, Schlechta Ignác ur pedig, egy szintén aranyozott ezüst fedeles kehellyel (ciborium) ajándékozá meg. A dolgozóházban jelenleg a mindkét nembeli fegyverek száma, kik különválva különféle munkákat dolgoznak, mintegy 200ra megy.

KÜLFÖLD.

Franciaország. A „J. des Débats” a trónbeszéd védelmét az ellenzéki sajtó megtámadása ellen átvéve. A mult országgyűlés vége óta három pont — jegyzi meg — izgatá leginkább a sajtót, a Maroccovali harez s béke, a Nagy-Britanniávali viszályok megszüntetése s a windsori út, és épen e három pont felett, mellyek a cabinet egész politikáját, nevezetesen az alapkérdést, a kölcsönös egyetértés fentartását Angliával, magokban foglalják, a trónbeszéd tökéletesen világos és a kamarák határozott egyetértést igénylik. Igaz, hogy sokat meg sem említett, nem a keletet és Syriat, nem Spanyol és Görögországot, nem Mexicot és Buenos-Ayrest és más számos ügyeket, mellyek elég fontosságuk, például: Irhont és O'Connell, a luzerni zavarokat, Sveiczot, Texast és az Északamerikai egyesült státusokat. Miért? Mivel a ministerium nem akart mind enről szólni, mivel az csak mulatsággal szolgálna, mit az ellenzék a vitatkozások alkalmával szerezhetett, ha kedvét találta volna benne. A trónbeszéd Franciaország, nem pedig az egész világ számára vala szerkesztve. A király egyesekre nem ügyelhet, az ministereinek dolga; sajnálatra méltó-e ez? Valljon a tizenegy napú státuszfölrési vitatkozások nem érnek-e fel az egyesült státusok elnöke tudósításának rettenő terjedelmességével, a francia republikánusok csodálatra méltó tárgyával. Szolgáljanak a röviden szerkesztett trónbeszéd némi kiegészítésül a folyamodványok, cabinetkérdések, az okokkal támogatott előterjesztvények, mellyeket titkos vitatkozás előz meg és egy más nyilvános követ. Az egyesült státusok elnöke felelős, nem a király Franciaországban, természetesen tehát, hogy amaz sáfarkodásáról számolni tartozik, míg a királyról fel nem tehetjük, hogy számadási jegyzékkel lépend a kamarák elébe. Hogy a trónbeszéd semmi lelkesedést nem gerjeszte, igaz lehet. Jól vezérlettel ügyek, s a dolgok békés és üdvös állása, csak értelmes férfiakra hathatnak és lelkesedés-gerjesztésre nincsenek számíthatva. A szabadság általában természeténél fogva nem lelkesedett, az vizsgál, roszal, vagy jóváhagy, de nem tulzó.

N. Britannia. London, dec. 27. Dec. 21én Limerick ir városban botrányos történet adta elő magát. A Dublinban megholt öreg Limerick gróf holtteste érkezett meg, hogy az ősi fényvel a st. maryi székesegyházban levő családi sírboltba letétesse. A nemesség és gentryk gyászkozsijainak hosszú sora, s a gróf ezer bérlője gyász-szalagokkal s fátyollal kalapjukon kísérek a cimerekkal beleplezett, és grófi koronáskával ékített halotti kocsit. Kiváncsi nép, különösen a környékbeli falusiak tolongtak az utczákon. — Rögtön az új hidon nagy tolongás támadt, a gyászkozsíret irtózatoss ordítások között a pórnép által megtámadtatott, a bérlők szalagai leszakítottak sat. Sokan kocsijukból megszöktek, nevezetesen Montague lorddal (Spring-Rice hajdani whig minister, kit O'Connell, beszédében sokszor olly ruful lehord) méltatlanul bántak s csak nagy bajjal sikerült egy szomszéd pálinka-boltba menekülnie. A pórtómege már készületeket tőna gyászkozsí kopersóval együtt a hidról a Shannon folyóba dönteni, midőn a közbejött két csapat gyalogság és dragonosok e halotti ünnepély gyalázatos megháborításának véget vetének. A nép kaczagva s a katonaság kigunyolása közt szétszalada, mire a temetésnek vége lőn. A meghalt nemes, jölehet nem a legzsarnokabb ir földesurak közé tartozott; a nép által gyűlöltetett; ő is egyike vala a távollevőknek, ki birtokát ritkán látogatá meg, s kit bérlőinek jólétük vagy sanyaru állapotuk nem aggaszta, ha őket épen nem is zsarolá. Mind e mellett maga a whigpárti „Globe” is ezen eseményben a repealerekre kedvező nép-demonstratiót lát, mivel a gróf Pitt korában egyike vala az ir parlament legbugzóbb tagjainak, ki a két sziget törvényszerű

egyesítésére szavazott. Ugyanazon estve érkezett meg O'Connell Limerickben Derrynane-Abbey felé utazandó, s Cruise hoteljába megszállott, melly előtt azonnal több száz ember csoportosult össze. Kétséget sem szenved, hogy e botrány fájdalmasan érinté őt; s eddig egyetlen tory- vagy orangista-lap sem merészle ezt igaztásával közvetlen összeköttetésbe hozni. — „Mint bizonyost állíthatjuk,” — így ír a „Britannia” — „miszerint szerettél fejdelemnőnk ujlagi igen érdekes állapota miatt, nagyon valószínűtlen, hogy ő fölsége Julius és Augustus hónapokban sétautat teend a tengeren. — A királynő s Albert hg tegnapi érkeztek Londonba, a karácsonyi némajátékoknak a Drurylane színházban látogatására, mihez e kedvelt népszimű „Robinson Crusoe s Péntek szolgálja” választatott, De Foie ismert regénye után kidolgozva.

A „Lloyd”ban Palermobul dec. 5ről kelt következő levél olvasható: „Van szerencsénk ont tudósítani, miszerint a legújabb kir. rendelet következtében, minden Angliából, Gibraltar és Spanyolországból érkező hajókra nézve a vesztegidő a két Sicilii királyság kikötőiben eltöröltetett.”

Bajorország. München, dec. 24. Sveicz jelenleg forrongási állapotban van, melly a vallásos kérdések tárgyalásában nagyobb ösztönzést igényel mint valaha s komolyan inti a sveiczi politika vezetőit igazságosnak lenni. Fájdalom meg kell vallanunk, hogy a legújabb beszéd, mellyet Bluntschli statustanácsnok a nagy tanács dec. 18án tartott ülésében monda, e benyomást ránk nem tevő. Jölehet Bluntschli megengedi, hogy e „jezsuita-veszéllyel gyalázatos visszaélés” üzetik, hogy rágalmaznak s ezáltal mindent roszabbá tesznek; más részről pedig ismételve kijelenti, miszerint ez „ultramontanus irányokat” korlátolni kell. Mit ért Bluntschli az ultramontanus irányok alatt? Kétségekívül ép a jezsuiták meghívását. Igen, de a jezsuiták az egyház által elismert rend, sőt a szentatyá azoknak behozatálát ajánlá s így az ultramontanus irányok „zabolázása” csak a katolikusok jogsértésével történhetik. Ki az ultramontanizmust ostromolja — ezerszer ismételjük — ostromolja magát a kath. egyházat. És mit tarthatni az „ultramontanizmustól”? Valljon ama jogsérelmek, mellyek Sveiczot évek óta sennyeznek, a katolikusoktól eredtek s tán nem a radikáloktól? Bluntschli tr. bizonyára az első nem fogja állítani. Minek tehát olly rémekről félni, mellyek nem léteznek? A válasz mélyebben fekszik. Elhíthetik magukkal, hogy az ultramontanizmus politikai általános fogalmi miatt veszedelmes; pedig igazán véve, tán öntudtok nélkül, annak szellemi felsőbbbőségét, megdönthetetlen elvét, és rendületlen egységét félik. Azon párvonal is, mellyet Bluntschli tr. Strausz tr. és a jezsuiták meghívása közt húz, nem látszik eléggé szilárdnak. Strausz meghívásában „a valódi protestantizmusra” nézve veszedelem vala, mialatt a hitbelit érti. A zürichi nép kereszténységét meg akará menteni, de Strausz nem akart a tanácsokra lépni. Ha tehát a jezsuiták meghívásában is a nagy szellemü vész csak visszasan léteznék, nem abban áll-e, hogy a nép „nagyon is hívő” legyen? Ez tán csak más kifejezés a Bluntschli által választott kijelölés helyébe: a status a jezsuiták által meghódított. Ez mindkettő hamis. Ép az igazi következetes protestantizmust képviseli Strausz, s midőn a nép meghívása ellen fölkel, csak épen következtelensége által sikerült a kereszténységet megmenteni. Ellenben a jezsuitáknak Luzern általi meghívásuk semmi egyéb, mint a katolikusok számára biztosított jogok eredménye. Ha a jezsuitákban szellemi vész rejlik, úgy az a kath. egyházban is jelen van. Azon állítás pedig, miszerint ez vést áraszthat a statusra, a rágalmak lajstromába sorozható, mit Bluntschli maga is a jezsuitákra vonatkozólag visszautasítá. A jezsuiták legkevésbé veszélyesek a statusra nézve, sőt Luzern épen azért hívá meg őket, mivel gátot és védfalat képeznek mind a politikai mind a vallási radikalizmus ellen. Ebben létezik a valódi veszély, és ennek kivívására nyujtsanak testvéreileg kezét egymásnak az igaz értelmü protestansok és katolikusok. Eczél azonban el nem éretik, ha azok is, kik magukat a conservatívekhez számítják, a radikálokkal szavaznak, mihelyt ellenszenvük a jezsuiták ellen fölgerjed. Az ügyek ez állásában a radikálok nagyobb következetességgel bírnak, tehát nagyobb hatalommal is. Zürich föladatolna, ezt tisztán elismerni, a jezsuitákkal igaz s törvényszerű álláspontból kiindulva szólni s ezután Luzernnel a radikálok ellen a legszorosban szövetségelni. Azonban úgy látszik ehez jelenleg legkisebb reménység nincs.

TÁRSULATOK ÉS INTÉZETEK.

Magyar nemzeti muzeum tárgyában. Folyó évi július 1-től magyar nemzeti muzeumunknak e mai napig részint ajándékozottak, részint megvettettek:

I. Könyvtárba.

1) Ó. es. kir. főhercegsége József, főnséges főhg, országunk fenséges nádora József es. kir. főherceg fia, magyar nemzeti muzeumunkat érdekes kézzíráttal ajándékozta meg, ugyint 1699dik évben Bécsbe utazott török követ utazása költségei árjegyzékével, német nyelven. 2) A nm. m. kir. helytartótanács utján több magyarországi könyvnyomó intézeteiben kijött újabb, nagyobb és kisebb, nagyszámu nyomtatványok ingyen küldettek be. Nagy kár mindazáltal, hogy ezek egy része csonkán, gyakran czimlap és rajzok nélkül, több hazai hírlapok és folyóiratok pedig épen be sem küldetnek. 3) Botka Tivadar táblabíró „Az 1847. országgyűlési időszakból néhány ismeretlenebb közjogi tárgy és megismertető balvelemény, fölvilágosítva Pozsony 1844.” — czimű általa szerzett munkával. 4) Balogh Pál orvos-tudor „Hahnemann emlékeszéd almási Balogh Pál által Pesten 1844.” és „Hahnemann emléke Pesten 1844. jul. 28.” 5) A magyarországi iparegyesület igazgató választmánya „Az iparegyesület szabályai Pest 1843.” — „Tárjegyzék a 2ik magyar iparműkiállításához 1843.” — „Jelen-tés az 1so magyar iparműkiállításról Kossuth Lajos Pest 1843.” — „Nepszerű könyvtár kiadja az iparegyesület 1so füzet Pest 1844.” 6) Ponori Thewrewk József, „Dürer Albert 1510ki mesterműve Pozsonyban, Pozsony 1844.” — Ein Kunstwerk von Albrecht Dürer. Joseph Thewrewk von Ponor. Pressburg 1844.” — „Keresztesi József 1799ki magyar nyelvtudományi művének felföldözése s megismertetése. P. Thewrewk József Pozsony 1844.” — munkákkal kedveskednek nemzeti muzeumunknak. — 7) Petényi Salamon „Pár szó az emlősökről általában, és a magyarhoniakról különösen Pest. 1844.” — 8) A pesti növendék papság munkálatai tizenegyedik évfolyam Pest 1844.” — 9) Grosser ker. János az ajtatos iskolák szerzetelők kormányzója „Familiae Clericorum Regularium Scholarum piarum Prov. Hung. et Trans. pro anno 1845. Pesthini.” — 10) Ince Ferenc „A mágnes elmélete Kolozsvárt 1844.” — 11) Ercsei József „Nemes Tordamegye Flórája Kolozsvárt 1844.” — 12) Fodor András gyűjteménye némely magyarországi és vezeli római sír s emlékeknek Kolozsvárt 1844. tulajdon munkáikkal. — 13) Az abrudbányai természettani műkedvelő társulat pedig „Detonata” bazalthegyek rajzával kedveskednek. 14) Jankovics Antal hazánkia Hunyady Mátyás királyunk fapaizsának színekkel ékesített csinos rajzával, melyet a párisi pattanyúság gyűjteményében őriztetett eredeti után 1843dik évben személyesen lemásolt, kedveskedik közintézetünknek. Ez érdekes szép maradványon hollóval ellátott Magyar és Csehország czimerei következő körirattal láthatók: „Alma Dei genitrix Maria, interPELLA pro rege Mathia.” — Vajha eredetiét nemzeti muzeumunk számára megszerezhetnők! — 15) B. Lünden ezeredes végintézete szerint száz darab Róma város vidékeit tárgyzó tájrajzok, nagy ívrétű rézmetszvényekben a budai haditörvényszék által m. n. muzeumunknak beküldettek. (Vége köv.)

Magyar gyáralapító részvénytársaság. Magyarországon gyáralapító közkereseti részvénytársaság keletkezvén, melynek czélja: 1) iparvállalatokhoz részvénytársul járulni; 2) iparüzőknek részletes törlesztésre segély-kölcsönt adni; 3) önjerejével gyárakat állítani. Ezen működések végrehajtására 1200—3000 p. forintnyi díj mellett egy ideiglenes igazgatót kíván választani, kinek főleg kötelessége leendő egy vagy más vállalatba ereszkedés indítványozása, iparüzleti folyamodványok iránti elővizsgálat, az ajánlott tervek véleményezése, s a választmány által elfogadott vállalatok felelős végrehajtása. — Mely feltételek olly ezélelő tételnek közhírré, hogy az említett hivatalra vállalkozni kívánók, ebbeli nyilatkozataikat folyó évi majus 1so napjáig alulírthoz. (Pesten Szarka-utca b. Forray ház) küldjék be. — Költ az igazgató választmány üléséből január 5én 1845. Kuthy Lajos m. k. jegyző.

Miután a magyar gyáralapító részvénytársaság a honi műipar elősegelésére olly feltétellel alakult, hogy ezen czélját: a) iparvállalatokhoz részvényes társakozás. — b) iparüzőknek részletes törlesztésre kiosztandó kölcsön. — c) önjerejével gyáralapítások utján közkeresetre eszközölje; s miután eddigi forgalmi tőkéjénél fogva magát olly helyzetben látja, miszerint működéseit megkezdheti; ezennel közhírré tétetik: hogy addig is, míg az alapszabályok rendelete szerint igazgató választ-

Könyv-árverés.

Boldogult nt. Flinger Leopold egyetemi tanító könyvei, melyek között minden tudományok szakait illetők találtaknak, folyó hó 21kén délután 2 órától 5ig, 23kán reggel 8 órától 12ig, délután 2től 5ig, himző utcában 311k szám alatt első emeletben nyilvános árverés utján eladati fognak. A könyvjegyzék előlegesen is folyó hó 12től fogva az árverés helyén megtekinthető. Költ Pesten január 7kén 1845. Gyarmathy János mint a végrendelet végrehajtója. (1—2)

Csődök.

41.180. Sopron vármegye törvényszéke jelentése szerint gróf Festetics Albert Károly hitelezői csődületének határnapja 1845 évi jan. 27kére tüzetvén ki, s tömeggondnokká Palló Endre, perügylőnek pedig Szarka Károly hités ügyvéd nevezetvén; ugyan ez kihirdetettik. Költ Sz. András hó 12. 1844.

tathatnék, mind azon gyárnok és iparüző urak, kik Magyarországon s kapcsolt részeiben találtató nyers termékek feldolgozásával foglalkoznak, s a czimzett társaság részvénytársulatát, vagy segédkölcsonét a fentjelelt pontok értelmében igénybe venni kívánják, ebbeli nyilatkozataik alólírtánál (Pesten Szarka utca b. Forray ház) elfogadtatnak. Költ az igazgató választmány üléséből január 5én 1845. Kuthy Lajos m. k. jegyző.

ÉLET, MŰVÉSZET, S TÁRSALGÁSIFÜSZEREK.

Léghajóban és árokban. En egy diligence kebelében és pedig mint hatodik személy valék, három napot és két éjt föltendő e négy kerekű szekrényben. Ritka eset által kintársakul szelleműs és művelt embereket találtam.

A mulatság azon veszélyekre, melyeket mindenkünk kiállott, fordult; egy tengerész háromszor szenvedett hajótörést, és egykor az indiai tengeren vala, midőn egy hajó lecsáklázására egy ugrást tón, s a vízbe esvén csak néhány lépésnyi távolban vala egy czetnek tátott torkától; egy zuaven tiszt egy beduin által elfogtatva, közel vala a lefejeztetéshez; a hideg, sorsintező yatagán már nyakcsigolyáját érinté, midőn egy francia golyó az arab kaponyáját szerteztűzte és őt megmentette; egy harmadik beszélő, bizonyos amerikai gőzös szertepattanása által bámulatos magasságba vetetett.

A mi engem illet uraim, mond egy sovány és sápadt fiatal ember, ki eddig hallgatott, én soha sem voltam tengeren, nem hallám soha a csata dörgéseit, még is én sokkal fogárdosb helyzetben valék mint bár ki önök közöl, mely legalább az újság érdemével jeleskedett.

Néhány év előtt Brüsszelben időztem; vakmerő, bátor kedélyrzkodtatások után vágyva, barátaim egyikevel léghajózásban akartam részesülni. — Az elhatározott perczben úti társam szavát meg nem tartotta; a földet egyedül szándékozám elhagyni, mikor a nézők köréből egy ismeretlen kilépett, és kért, fogadám őt kísérőül. Hevesen sürgetett, és esküvel fogadá, hogy pontiglan megtartandja rendeleteimet. Megegyeztem.

A gondolatba vetette magát, arca örömtől sugárzott, parancsot adék a kötelek eloldására, s néhány másod percz múlva a fatetők fölött lebegénk. Társam a nyugtalanság legkisebb jelet sem mutatta; s gyöngye veszélyes menhelyünkben olly nyug és hidegséggel állt, mintha kényelmes szeljeszékbe sülyedt volna, ott békét, minőt egy nyalánk ebéd megemészítése kíván, keresendő. Madárkint tetszeni látszék önmagának elemében. Emelkedésünk könnyitendő, néhány fővénnyel tömött zsákok kiüríték; ennek igen örvendeni látszott, és kért hogy a többi, tehertől is szabaduljunk.

En megtagadám, ő sürgette; kérdém: miért erőtetné annyira a tetemes magasságba emelkedést? Félek, viszonzá ő, hogy megismernek.

Azt hívéim, valami különöczzel van dolgom, ki e légutat vagy tünékeny szeszélyből, vagy fontolatlan ösztönből választá, s most attól tartott, hogy a dolgot családá valamellyik tagjának tudtára adhatnák, annál fogva biztosítam őt, hogy e tekintetben nincs mitől tartania, mert a földrül nem lehet vonalmait megkülönböztetni.

Minden indokaimra süket levén, megijított hévvel kívánta, vetnék ki minden terhet a léghajóból. Ez lehetlen volt; mi már is tetemes magasságban valánk, a szél tengerfelé hajtott bennünket, és én nem valék nyugtalanság nélkül; azért kedvetlenül megmondám neki, maradna békével és esdesen. Fogai között néhány tördelt hangokat dörmögött, s látám kalapját elvetni; ezután lehuzta öltönyét, s ugyanazon utnak ereszté, melyet előtte a kalap tón. Jól van! jól kiált ő, most terhünk csekélyebb, jobban evezendünk, e szavakkal nyakkendőjét készült leoldani.

De mi baja önnek? habár táveső volna is valakinél, még sem ismerhetne ön vonásaira. Erre ne építsen sokat, felelt ő; doctor Van Espennél jó szemek vannak.

Ez egy orvos neve volt, kinek híres, és jelesen szellembetegék gyógyítására szánt kórháza volt. Ön ismeri Van Espen doctort? kérdém én. — Ismerem-e? két évre szállítottak be hozzá, ott mindenképen rosszul bántak velem, eret vágtak, hajtoszereket adtak, hideg vízzel öntöztek, és szüntelenül ellenmondottak. Soha sem engedtek cselekvéseim urának lenni, mint egy tömlöczben valék. Ma reggel sükerült azon átkozott lakhelyből ellilanni; most nyugodt vagyok, engem ott soha sem látnak többé. — Már kétségtelen volt; egy örült volt velem a törékeny gondolyában, mely egy léglapdán esüggött, s mintegy 1000—1500 meter magasságban valék! egy perczig szertezűzva rettegéstől dermedeztem. Társamnak hirtelen képzelése, vész-ho-

41.610. Pest városa tanácsának jelentése szerint Geitner József hitelezői csődületének határnapja 1845. évi január 13kára tüzetvén ki, és tömeggondnokká Hengelmüller Mihály, perügylővé pedig Szájbély Frigyes hités ügyvéd nevezetvén; ugyan ez közhírré tétetik. Költ Sz. András hó 21. 1844.

Borsod vármegye jelentése szerint Miskolcz mezővárosa tanácsa ottani lakos Povovszky János ellen csődületet határozván, az illető hitelezők megjelenésére 1845 évi február 1jét határnapul tüzetvén ki, s ideigleni tömeggondnokká Szücs Sámuel, perügylővé pedig Csabay József hités ügyvédet nevezvén; ugyan ez kihirdetettik. Költ Mindszent hó 29. 1844.

42.233. Tolna vármegye törvényszéke jelenté, hogy Bach Jakab vagyon bukott sexardi festőmester hitelezői csődületére 1845 évi jan. 21ke kitűzetett s ideigleni tömeggondnoknak Domsich Lajos hités ügyvéd, perügylőnek pedig Tóth István tiszt. alügyész nevezettek; ugyan ez kihirdetettik. Költ Sz. András hó 19.

zó akaratossága, egy birkozás közöttünk, és mind a ketten elvesztünk. Dühösen kiáltozó a nekem rettenetes szót: felebb! felebb! felebb! Gyorsan levetközött, és ruháit levette. En merev szemekkel néztem szándokát, s észrevételt sem tettem, tartván, hogy dühre ingerlem.

Képzelmék, mit kellett éreznem, midőn harisnyáit lehuzván, felém fordulni látám, s mig vad szemekkel méregetett, szilárd meggyőződés hangján szólt: Még ezer mérföld van teendő, azért közölünk egyiknek a másikatól menekülnie kell.

Haja szálai felállottak, kezei görcsösen ököllé szorultak, azonban nálammal sokkal erősb volt, és én ellenállásról nem is álmodozhattam.

Ha gyilok vagy pisztoly lett volna nálam, nem késtem volna velejét szétloccsantani, mellét egy lökessel átstúrni, minthogy a kétségbeesés biztosított. Hiszik önök, hogy a legszigorúbb moralistának joga támadandott kárhohzatásomra? Fegyvertelen valék.

Soha, sem a nyomag gyótrései, sem a legkomorabb képzelgés álomföstményeiben nem leendettem képes az enyimhez hasonló helyzetet ábrázni; ez példátlan volt.

Inkább lettem volna emberfalónak kezei között, inkább éhes tigris általellenében láttam volna magamat; mindent inkább mint itt, ezen esztelennek hatalmában lenni, kinél kérelem és rimány, óvás és észkokok feleslegesek valának.

Látám őt a nélkül, hogy megkísérlettem volna az ellenállást a három zsák-terhet kidobni; a léghajó most rettentő gyorsasággal emelkedett; olly magasságba jutott, melyet elérni soha sem mertem volna álmodni. A föld eltűnt, sűrű föllegek gömbölyögtek alattunk, s fejünk fölre emelkedének minden oldalról bennünket környezve: halálos fagy borított el, s még folyvást emelkedtünk.

A boldog elégedetlenség látszék lenni; önmagával beszélgetett: nem haladunk, nem haladunk, morgá fogai között; hirtelen felém fordult: „nős, atya vagy-e?” — Fiatal nóm és kilencz apró gyermekem van, kiket halálom, éhhálálnak tenne ki, felelém gyorsan. „S nekem”, kiáltá iszonyatos kacajjal s forgó szemekinek szikrázáival, „nekem háromszáz nóm és öt ezer gyermekem van, már hozzájuk értem volna, ha a kettős súly mely a lapdát terheli nem gátolja emelkedésünket; e késlet kétségbe ejt.” A manóban önnek népes családá van, mondám oda vetve, s mindíg időnyeresre ügyelve! Hol lakik? — „A holdban; most oda megyek; rövid idő múlva oda érek, mihelyt töled megszabadulék, le veled, te gátolsz engemet, már is sokáig szenvedlek itt; rajta, pusztulj innen.” A léggolyó hatalmas sebességgel emelkedett, nem hallám többé mit beszélt az örült; nekem rohant; vas karjait éreztem, melyek öleltek, melyek felemeltek. —

E perczben rettenetes kiáltás szakasztá félbe beszélőnket; rettenetes lökést éreztünk, a diligence egy néhány fuvaros koesi kerekéhez ütődött, fölfordult s mi egyik a másika fölött, szurokfekete piszokkal telt árokba hullánk.

Mi nagyreszt néhány könnyű zúzásokkal szabadultunk meg; hanem a léghajós, kinek beszélye olly hirtelen véletlenül félbeszakasztott, balkarját eltörte. Bukásakor köre esett. Mi a szegény embert a szomszéd faluba vittük, sebésznek adtuk át, ki kétségtelenül egész koldussá tette. Minthogy utunkat folytattuk és én azóta többé nem láttam, meg nem tudhattam, mikint szabadult meg léghajói kalandjától, és mikint gyógyult föl az árokba eséstől.

Bgyveleg. Az aranyat a tűz próbálja meg, az aszszonyt az arany, a férfit az asszony.

Egy német a francia hadviseléskor azzal vigasztalá honfiát, hogy a francziák vallási gyakorlatra szoktatják a német népet, mert imádkozniök kell, hogy ne jöjjenek... ha pedig eljöttek... böjtölniök.

Boldog ember, ki megnyeri azt, mit kíván, de boldogabb kinek nincs szüksége arra, miye nincs.

Parisban az arszlán, tigris sat. nevezetek egygyel ismét szaporodtak... vannak már „csillagok” is, kik tudniüllik adóssággal terhelve, nappal nem mernek nyilvános helyen mutatkozni. Illy csillagok már hazánkban sem ismeretlenek.

Igazítás. Amult sz. Társ. és intézetek rov. a m. t. társaság titoknoki jel. nem 174¹/₄. hanem 184²/₄. szól.

Lipthay Sándor vezetése mellett szerkeszti

Illucz Oláh János.

45.104. Győr városa tanácsának jelentése szerint Kozo Mihály özvegye született Szikora Anna hitelezői csődületének határnapja 1845 évi január 9kére tüzetvén ki, és tömeggondnokká Szakács Mihály és Csány József tanácsnokok, perügylővé pedig Gulik János tiszt. főüggyvéd nevezetvén. Karácsony hó 10. 1844.

43599. Borsod vármegye alispánja jelentése szerint, Miskolcz városa tanácsa ottani lakos néhai Fleischer Fábián özvegye ellen csődületet határozván, az illető hitelezők megjelenésére 1845dik évi január 17két határnapul tüzte ki, ideigleni tömeggondnokká Kraudy Lászlót, perügylővé pedig Csabay József mezővárosi tiszt. ügyész nevezvén. Sz. András hó 26dikán 1844.

Csödper-megszüntetés.

44.357. Nagy-Bánya csödtörvényszékének jelentése szerint, 24.337 sz. alatt jun. 26ról költ körlevél folytatban helybeli Melozin János s mérsáros ellen rendelt csödper bíróság megszüntetettnek nyilatkoztatik. Karácsony hó 3. 1844.